

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у січні 2024 року

(оглядова довідка за інтернет-ресурсами,
матеріалами преси та неопублікованими документами)

Загальні питання

22 січня з нагоди Дня Соборності України указом Президента України відзначено державними нагородами військових і цивільних громадян за заслуги у зміцненні української державності, мужність і самовідданість, виявлені у захисті суверенітету й територіальної цілісності України, вагомий особистий внесок у розвиток різних сфер суспільного життя, сумлінне виконання професійного обов'язку. Зокрема орден князя Ярослава Мудрого III ступеня отримав генеральний директор – художній керівник Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського М. Вантух. Орденом «За заслуги» III ступеня посмертно нагороджено письменницю В. Амеліну та письменника В. Вакуленка, поета М. Кривцова та актора В. Кухарського. Почесне звання «Народний артист України» присвоєно солісту опери Національного академічного театру опери та балету України імені Т. Г. Шевченка Г. Ващенку (Київ) і директору – художньому керівнику Львівського академічного молодіжного театру імені Леся Курбаса О. Цьоні. Звання «Народний художник України» отримали В. Бабієнко (Одеса) й А. Марчук (Київська обл.).

Вшанування пам'яті

26 січня до Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту в Києві у виставковому центрі «Жива Пам'ять» Національного історико-меморіального заповідника «Бабин Яр» відбулося відкриття проєкту «По Живому». В експозиції представлено документальні відеоархіви трагічних наслідків Голокосту в Україні, твори сучасних українських митців М. Вайсберга й О. Животкова, а також відеороботу «Війна» режисера О. Соснова, фотографа О. Гляделова та композитора А. Байбакова, що заснована на хроніці першого року вторгнення росії в Україну. Цього ж дня у Музеї історії міста Києва було розгорнуто виставку «Документи та долі», присвячену пам'яті жертв Голокосту. Проєкт реалізував Меморіальний центр Голокосту «Бабин Яр» за підтримки Міністерства закордонних справ України та Державної архівної служби України. Нова експозиція відтворює історичний контекст трагедії Бабиного Яру,

спираючись на унікальні архівні матеріали: листи, фотографії, свідчення, що документують період німецької окупації Києва, розстрілів євреїв у Бабиному яру та події наступних років. 28 січня у столичному Національному центрі «Український дім» відбувся Меморіальний концерт до Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту. У виконанні піаніста Є. Громова прозвучали твори В. Моцарта, Л. ван Бетховена, Ф. Шуберта, Ф. Ліста, Ф. Шопена, Й. Брамса та А. Шенберга.

18 січня до 160-річчя від дня народження народного художника України, живописця і графіка Івана Їжакевича Літературно-меморіальний будинок-музей Тараса Шевченка в Києві презентував шевченкіану митця – живописні роботи, створені для Будинку-музею, ілюстрації до творів Тараса Шевченка, сюжети, пов'язані з біографією поета. Крім того, 23 січня в Національній історичній бібліотеці України в межах старту освітнього проєкту Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти було відкрито пересувну банерну виставку «Живописні поеми І. С. Їжакевича». Цей проєкт від кураторів і дослідників Інни та Ірини Ковальчук присвяченого вшануванню пам'яті художника та спрямовано на популяризацію культурної спадщини українського мистецтва. На 14 тематичних експозиційних банерах виставки розміщено інформацію про життєвий та творчий шлях митця, репродукції художніх

робіт І. Їжакевича, архівні та фотоматеріали. Також під час відкриття кураторки виставкового проєкту представили нове видання – книгу «Історія однієї картини І. С. Їжакевича», яка розкриває одну біографічну історію з життя художника як вчителя. Співорганізатори проєкту: Київська організація Національної спілки художників України, Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України, Національний художній музей України, Національна історична бібліотека України.

У Києві минули заходи з нагоди 100-літнього ювілею кінорежисера, сценариста, художника Сергія Параджанова. 9 січня у Будинку кіно відбувся вечір, присвячений митцю. Глядачі, зокрема, мали змогу побачити документальну стрічку від режисерів Р. Балаяна і Д. Томашпольського, до якої увійшли рідкісні документальні кадри, зняті за життя С. Параджанова, інтерв'ю з ним і спогади Л. Кадочникової, Р. Ширмана, Р. Балаяна, С. Тримбача, О. Бійми. Також відзнаками Національної академії мистецтв України було нагороджено діячів культури, які досліджують творчість С. Параджанова та впроваджують його принципи в життя: режисера Д. Сухолиткого-Собчука (золота медаль за фільм «Памфір»), кінокритика А. Алфьорова (срібна медаль за тематичну виставку «Тіні забутих предків»), генеральну директорку Національного центру Олександра Довженка О. Гончарук (почесний диплом НАМ України за збереження Довженко-Центру). Під час урочистої події в Будинку кіно голова Національної спілки кінематографістів України С. Борденюк повідомив про запровадження професійної премії імені Сергія Параджанова. Її символом стане срібний талер роботи кінорежисера. Крім того, з метою познайомити киян

ближче з творчістю майстра протягом січня у Будинку кіно проведено цикл лекцій С. Сукненка під загальною назвою «Невідомий Параджанов». 11 січня у Музеї-майстерні Івана Кавалерідзе було відкрито виставку «ПараJANов: 100 років». Експозиція вмістила понад пів сотні творів живопису та колажі від сучасних українських художників, присвячені життєвому шляху та творчості Сергія Параджанова. 27 січня ювілейний вечір пройшов також у кінотеатрі «Ліра». Гостями події стали кінорежисер Р. Балаян та кінознавець С. Тримбач. У програмі – показ незакінченого фільму С. Параджанова «Київські фрески» й документальної стрічки Р. Балаяна «Ніч у музеї Параджанова». Захід організовано у партнерстві з Національним центром Олександра Довженка та Національною кіностудією художніх фільмів ім. Олександра Довженка.

23 січня до 95-річчя Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета у столичних культурних закладах розгорнуто тематичні виставки. Зокрема у Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого було представлено повне зібрання праць Патріарха Філарета, видання про його життя і творчість, книги про значення Української церкви в державотворенні, Закон Божий, Біблійні оповідання, «Святе Євангеліє», «Життя Святих», «Діяння Вселенських соборів» в 5-ти томах, інші цінні видання, що зберігаються у бібліотеці окремою колекцією. Книжкову виставку відкрито у Національній історичній бібліотеці України. Її склали численні зразки проповідей, послань, промов, доповідей на наукових конференціях, листів духовного діяча України, а також література про історію архієпископського служіння за 55 років діяльності на Київській кафедрі. У Національному музеї історії України презентовано елементи церковного одягу владики Філарета (1970–1980 рр.), панагію «Богоматір всіх скорботних Радість», плакети «Петро і Павло» та «Множення хлібів і риби», які Митрополиту Київському та Галицькому Філарету подарували у 1988 році у Ватиканській бібліотеці до урочистого відзначення 1000-ліття хрещення Русі. У Національному музеї літератури України в експозиції під назвою «Слово Боже дає силу і плоди великі» можна було побачити видання, світлини, особисті речі, що висвітлюють богослужбову, провідницьку та громадську діяльність Святійшого Патріарха Філарета.

22 січня у київському культурному просторі «Squat 17b» відбулося відкриття виставки «Далі: Я поверну собі своє життя», присвяченої пам'яті поета та військового Максима Кривцова на позивний «Далі». Виставка складалася з 24 фоторобіт загиблого захисника та була доповнена його поезіями. На відкритті діяв аукціон світлин митця. Отримані кошти організатори спрямують у фонд імені Максима Кривцова. Також цього дня у Львові в приміщенні обласної бібліотеки для юнацтва ім. Романа Іваничука пройшов вечір пам'яті Максима Кривцова, на якому українські авторки Ю. Мусаковська, І. Ківа, К. Міхаліцина, О. Павлова та Г. Крук (онлайн) читали шанувальникам поета його твори зі збірки «Вірші з бійниці» (видавництво «Наш формат», 2023 р.).

Благодійність

30 січня нова музична спільнота «Культура об'єднує» організувала у столичному *Fairmont Grand Hotel Kyiv* свій перший благодійний захід – концерт Національного ансамблю солістів «Київська камерата» під назвою «Друзі». Усі зібрані кошти буде спрямовано у Фонд Андрія Хливнюка на потреби ЗСУ. Разом із оркестром віртуозів «Київської камерати» цього вечора на сцену вийшли учасники хорової капели хлопчиків та юнаків «Дзвіночок» та дівочого хору «Вогник». У програмі – твори М. Скорика, В. Польової, Є. Станковича, В. Зубицького, О. Козаренка, З. Алмаші, Н. Амедова, а також В. А. Моцарта, А. Вівальді.

23 січня київський Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка передав військовим сто дронів через благодійний фонд «КІТИКИ». Кошти на безпілотники (1 770 000 гривень) було зібрано завдяки благодійному показу вистави «Конотопська відьма» за повістю Г. Квітки-Основ'яненка (режисер І. Уривський) 11 грудня.

Національний музей історії України започаткував благодійну акцію «Передати вхід», яка дозволяє подарувати дітям і дорослим візит до столичного музею. Скористатися благодійними квитками матимуть родини військових, вимушені переселенці, люди, які постраждали від воєнних дій, загалом будь-хто, кому необхідна підтримка. Квиток в межах акції «Передати вхід» можна придбати в касі музею або завдяки послугі «Квиток Online».

22 січня у Житомирському академічному українському музично-драматичному театрі імені Івана Кочерги відбувся благодійний концерт «Соборність. Воля. Міць» за участі творчих колективів Житомира й області, а також українських виконавців А. Кондратюка, Л. Кави, Р. Скорпіона, О. Пекун. Мета заходу – збір коштів на підтримку Збройних сил України, зокрема, на закупівлю безпілотників.

В межах проєкту «Викрадене мистецтво» український бренд *OLIZ* відтворив на хустках і твіллі власного виробництва зображення стародавніх золотих прикрас, викрадених російськими варварами із Херсонського обласного краєзнавчого музею. Проєкт покликаний розказати світові правду про втрачені українські скарби. Кошти від продажу благодійного дропу «Сарматське золото» підуть на підтримку музею.

Культура та ментальне здоров'я в умовах війни

5 січня у Києво-Печерській лаврі в межах програми для військових «Духовне відновлення культурою» відбувся святковий концерт «ТЕЛЬНЮК: Різдвяні пісні». У Трапезній церкві Лаври пролунали колядки, колискові, пісні на вірші Кароля Войтили у виконанні народних артисток України Лесі та Галини Тельнюк. Акомпанували співачкам музиканти Національного президентського оркестру під орудою М. Гусака. Захід проведено за ініціативи благодійного фонду «Українська Лавра».

Регіональна культурна політика

22 січня в приміщенні Тернопільського обласного краєзнавчого музею було вручено Всеукраїнську літературно-мистецьку премію імені братів Богдана та Левка Лепких. Лауреатами 2023 року стали: музикант, викладач А. Баньковський (Тернопіль) за значний особистий внесок у розвиток мистецької педагогіки та популяризацію пісень Богдана Лепкого; журналіст М. Будлянський (Чернігів) за книги поезій «Смак пізнього яблука», «Любов і вирій»; письменник Р. Горак (Львів) за книгу «Богдан Лепкий. Біографія: Роман-есеї»; письменник С. Лазо (Тернопіль) за книгу «І я люблю...» та популяризацію української пісні; письменниця, поетеса Р. Обшарська (Тернопільщина) за книги «Перелітні сніговики: оповідання» та «Кулі в трояндах»; культурна і громадська діячка, перша директорка Державного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» у м. Батурин А. Олещинська (Сумщина) за вагомий вклад у розвиток української культури та багаторічну популяризацію творчої спадщини Богдана Лепкого; художник М. Шевчук (Тернопільщина) за активну діяльність в галузі графіки, монументального, станкового та декоративного живопису, іконографії та скульптури, а також популяризацію творчості Богдана та Левка Лепкого. Відзнаку засновано у 1991 році редакцією журналу «Тернопіль».

19 січня на Житомирщині у селі Гальчин відкрито новий культурно-мистецький багатофункціональний простір під назвою «Чайковський Space». Родзинкою проєкту є те, що простір оселився у приміщенні 200-річного колишнього панського маєтку, де народився українсько-польсько-турецький діяч Михайло Чайковський. В історичній садибі вдалося створити центр культурного розвитку громади, де кожен матиме можливість відвідати майстер-класи, кінопокази, етнографічні заходи, екскурсії, квести тощо. Спільно з Гришковецькою громадою ініціативу реалізує команда, до якої входить Експертно-консультаційний центр з розвитку громад і територій, Товариство українських свідомих активістів, *USAID* у партнерстві з *IREX*.

Культурні проєкти

6 січня, у день народження українського поета, дисидента Василя Стуса, розпочався Всеукраїнський і міжнародний фестиваль «Стус-Фест», ініційований театральною спільнотою *DSP* (керівник А. Боровенський). Мета фестивалю – висвітлення постаті Василя Стуса як однієї з ключових фігур усвідомлення української нації, ідентифікація та об'єднання усіх Стусо-суголосних проєктів. Протягом січня в межах «Стус-Фесту» було проведено понад два десятки літературно-мистецьких подій в Україні та за кордоном (Франція, США, Австралія, Італія та Естонія). Зокрема у столиці презентовано творчі проєкти: «Стус: Немилосердно» (*DakhTrio*), «Стусанина» (театральна спільнота *DSP*), «Не Стусом єдиним: поетвечір шістдесятників» (театр «Між Трьох Колон» разом із *DSP*); «Чорний птах з білою відзнакою» (театр «Колесо») та інші. У Херсоні в артхабі в укрітті відбувся показ відеовистави «Заборонений» – спільний проєкт Херсонського обласного музично-драматичного театру ім. М. Куліша та Кіровоградського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. М. Л. Кропивницького. У Львові до «Стус-Фесту» долучився

Львівський академічний театр імені Леся Курбаса з виставою «Марко Проклятий, або Східна легенда». У Луцьку планетарій «Світлозоріум» разом із театром «Гармидер» представили спеціальну програму «Стус під Зірками». Крім того, твори Василя Стуса прозвучали під час акцій *#рядовий_стус* за участі українських військових і *#stus_international*, де іноземці читали вірші своїми мовами, а також під час перформативного онлайн-марафону «Стус 24», що тривав впродовж доби 27 січня у Хмельницькому (ініціатива ГО «Центр розвитку «Час Т», народного театру «Дзеркало» та театральної студії «Помаранч»).

20 і 21 січня в Центрі культури «Святошин» у Києві пройшов фестиваль «Етнічний віночок», який об'єднав 16 національно-культурних громад та понад сотню творчих колективів України. Артисти змагалися у номінаціях: вокал, хореографія, інструментальне, театральне, циркове й образотворче мистецтво. Спеціально до заходу Третя окрема штурмова бригада відкрила збір коштів на дрони. Організував фестиваль Азербайджанський культурний центр за підтримки Київської міської держадміністрації.

Театр

Цього місяця нові вистави презентували столичні театри: «Гартюф» за однойменною п'єсою Ж. Д. Мольєра (Національний академічний драматичний театр імені І. Франка); «Ultsma Thule» А. Бондаренка за мотивами новел С. Грабінського, «Хвиля» за мотивами однойменного роману Т. Штрассера (Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки); «Процес» за однойменним романом Ф. Кафки, «Швейцарія» Д. Морей-Сміт (академічний драматичний театр на Подолі); «Lore revolution» за творами М. Хвильового, М. Йогансена, В. Підмогильного й А. Кримського (академічний театр «Золоті ворота»); «Голоси» за п'єсою О. Маслової («Дивний замок»); сучасний балет «Д.І.М.» на музику В. Рекало (театр «INSHA Dance Company» на сцені Міжнародного центру культури та мистецтв).

Також серед українських театральних прем'єр: «1984. Окупація» за романом «1984» Д. Орвелла, «Я, „Побєда” і Берлін» за мотивами повісті А. Кузьменка (Львівський національний академічний український драматичний театр імені М. Заньковецької); «Наполеон і корсиканка» за п'єсою І. Губача (Івано-Франківський національний академічний обласний український музично-драматичний театр імені І. Франка); «Інтерв'ю з Богом» за сценарієм американського драматурга К. Агуадо (новий сценічний простір «Під дахом» Рівненського обласного академічного музично-драматичного театру); «Журавлик, який не хотів журитися» за твором В. Нестайка (Театр «Гармидер» на сцені Волинського академічного обласного театру ляльок) та інші.

Музика

Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти оголосило лауреата премії імені Бориса Лятошинського, що присуджується за

видатні досягнення у сфері професійної композиторської творчості. Премію отримав композитор, виконавець та ініціатор мистецьких проєктів О. Мануляк за творчі досягнення протягом п'яти років.

Визначено також лауреатів премії імені Левка Ревуцького, якою щорічно відзначають молодих композиторів і виконавців. Переможцем у номінації «Композиторська творчість» став Ю. Пікуш за твори: «Концерт для скрипки та оркестру»; *Protean* для флейти, гобоя, кларнета, фагота, арфи та фортепіано; *Be a Cycle* для флейти, скрипки, контрабаса та фортепіано. У номінації «Концертно-виконавське мистецтво» нагороджено саксофоніста Р. Фотуйму за концертні програми: «Перетинаючи темряву: сучасна українська камерна музика для саксофона і фортепіано», *Sounds of Ukraine and America*, «UNA VOCE: українська музика для саксофонів соло».

21 січня у Національній опері України імені Тараса Шевченка у Києві відбувся великий концерт, присвячений Дню Соборності України. Перлини української та європейської оперної спадщини прозвучали у виконанні солістів оперних театрів Києва, Одеси, Львова, Харкова та Дніпра. Режисер проєкту – А. Солов'яненко. У святковій програмі було широко представлено українську оперну культуру починаючи від «Енеїди» М. Лисенка і закінчуючи творами сучасних композиторів. Зокрема публіка мала змогу почути фрагмент з опери Є. Станковича «Страшна помста», прем'єра якої пройшла вже під час повномасштабної війни на сцені Львівської опери, а також твір композиторки А. Загайкевич «Ось вона, молодість віку» на вірші Г. Сковороди у виконанні солістки

А. Твердової та хору Київського академічного театру опери і балету для дітей та юнацтва.

12 січня у Київській академічній майстерні театрального мистецтва «Сузір'я» презентовано аудіозбірку «Нескорений ПроRock. Василь Симоненко». Це вже четверта збірка співаної поезії проєкту «Нескорений ПроRock» від Громадської спілки «Музичний Батальйон». Вірші поета-шістдесятника Василя Симоненка прозвучали в аранжуванні таких виконавців, як «ТЕЛЬНЮК. Сестри», «Друже Музико», «Очеретяний Кіт», В. Кириченко, О. Криса, *Shopping Hour GRP*, *Natasha Evenbach* та тріо *Akustikos*. Ведучі концерту-презентації – артист Д. Лінартович і письменниця О. Гусейнова.

25 та 26 січня у Львівському органному залі відбулася світова прем'єра твору для органа «STR-O(r)GAN» українського композитора Л. Грабовського. П'єсу виконав органіст і диригент із Берліна Я. Гладзіва разом із солістками Львівського муніципального хору «Гомін» – Г. Гончаровою (сопрано), А. Яценко (сопрано), І. Торбич (меццо-сопрано).

Головний редактор медіа про нову українську культуру «Лірум» О. Бондаренко та співзасновник гурту *Tember Blanche* В. Лагода запустили відеопроект про музику «Звучить!». Перший випуск – про різдвяні пісні. Проєкт реалізовано за підтримки *Goethe-Institut* в Україні та журналу «Куншт» за підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини.

Візуальні мистецтва

25 січня у Києві в Національному музеї мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків презентовано чотири артпроекти, які представлятимуть Україну на 60-й Венеційській бієнале сучасного мистецтва, об'єднані в концепцію «Плетіння сіток». Суголосно з основною темою бієнале «Іноземці скрізь», команда українського павільйону під кураторством В. Бавикіної та М. Горбацького впроваджує тему інакшості через особистий досвід війни, еміграції та асиміляції. Архітектурну структуру павільйону задаватиме проєкт О. Бурлаки під назвою «Робота». Він підготував інсталяцію з витканих льняних полотен. Фільм «Цивільні. Вторгнення» Д. Ревковського й А. Рачинського розповідає про повномасштабне вторгнення росії в Україну через аматорські відеоматеріали. Мультимедійна інсталяція «Щирі вітання» К. Бучацької зосереджується на зміні сприйняття мови під час війни. Фото та відеопортрети «Comfort work» Андрія та Лії Достлєвих досліджують європейські стереотипи та очікування від біженців у Європі. Проєкт «Плетіння сіток» реалізується за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України, Українського інституту, Гете-Інституту, Британської Ради та інших організацій.

19 січня в галереї «Хлібня» Національного заповідника «Софія Київська» з ініціативи спільноти «Київські пленери» відкрито підсумкову виставку творів пленерного живопису. В експозиції було представлено близько сотні робіт, виконаних художниками з України та Словаччини впродовж 2023 року. Під час урочистого відкриття виставки прихильники традиції колективного пленерного малювання створили творчу роботу довжиною три метри (малювання в техніці акварелі).

26 січня у стінах столичного Національного музею медицини України розпочала свою роботу виставка «Обрядові та оздоровчі традиції кримських татар кінця 19 – початку 20 ст.». Вона проходила в межах Міжнародного освітнього культурно-мистецького проєкту «Кримськотатарські студії», завдання якого надати можливість усім охочим поглибити знання про кримських татар, їхню культуру та обряди. У показі – картини Н. Якубова, декоративно-вжиткові предмети, створені кримськотатарськими митцями, та лялькові композиції від 39 майстринь з України та діаспори Творчої групи «Авторська лялька-мотанка». Організатором заходу виступила ГО «Обрядова культура України» у партнерстві з німецько-українською спілкою «KOLOS_e_V», творчою групою «Авторська лялька мотанка» та артсаленом кримськотатарської культури «SandIQ-Скриня». Виставка, що тривала до 1 березня, також стала платформою для проведення різноманітних лекцій та екскурсій.

17–31 січня у київському просторі *PEN Ukraine* тривала виставка «На плаву», що стала підсумком однойменного мистецького проєкту, який було реалізовано минулого року в Херсоні попри постійні обстріли і небезпеку. Тринадцятеро митців створили у прифронтовому місті вуличні галереї, розмістивши свої роботи у вікнах будинків, забитих фанерою чи осб-плитами. У просторі *PEN Ukraine* можна було побачити твори О. Жуковського, В. Березіної, Костянтина й Анастасії Терещенків, С. Юр'євої, О. Паранченка, Є. Решетникової,

В. Рейнхарта, М. Болгар, Л. Реліч, М. Афанасьєва, О. Танасюка, Н. Сороки. Ініціатором проєкту виступив центр культурного розвитку «Тотем» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Серед інших нових виставкових проєктів у столиці: «Зустрічі. Прощання» – серія картин Ю. Денисенкова, «Гранат. 3 рубінів і перлів» – ретроспектива творчості художника Б. Єгіазаряна (Національний музей «Київська картинна галерея»); «Магія віків» – вироби з лози та соломи народної майстрині З. Лугової (Брама Заборовського Національного заповідника «Софія Київська»); «Переплетіння» – текстильний живопис О. Ткаченко, «Бачити сни» – живопис, фотографії, інсталяції, графіка, асамбляж 36 митців на тему сновидінь і марень (Музейно-виставковий центр «Музей історії міста Києва»); «Під небом Лондона» – сім робіт О. Стахова-Шульдиженка з колекції Музею історії міста Києва (Музей української діаспори); «Висвітлення» – фотографії М. Палінчака («Мала Галерея Мистецького арсеналу»); «Київські дива зимових свят» – живопис майстринь модерного стилю «Київський розпис», зокрема, Л. Вітковської, С. Сігиди, Н. Бойко, авторські ляльки Н. Алексюк (музей «Кам'яниця Київського війта»); «Міні монументи» – живопис, батик і скульптури А. Атоян, «Вектор егоцентризм» – живопис і бронзові скульптури А. Тартаковського (Центр сучасного мистецтва «Білий Світ»); «Коли все добре стало добрим і пішло, а все зле звільнилось» – живописні роботи К. Мельник (галерея «The Naked Room»); «Дорога до слона» – картини міфологічних сюжетів миколаївського художника Д. Молдованова (артцентр «Ya Gallery»); «На папері» – графіка українських митців К. Богаєвського, О. Аксініна, О. Богомазова, Я. Гніздовського, М. Дерегуса, П. Макова й інших із колекції галереї («Portal 11»); «Схема збірки» – інсталяція «Переходи» Н. Власова, до якої увійшли живопис, скульптури, графіка, інсталяції та відео артрезидентів спільноти Київського інституту автоматки (ЦСМ «M17»); «Bus stop» – серія графічних робіт та мозаїчне панно від мистецької групи *etchingroom1* («Dymchuk Gallery»); «Ідентичність» – артоб'єкти Г. Богачук (галерея «Avangarden»); «За світлом» – картини подружжя Володимира та Людмили Падунів («Vakulenko Art Consulting»); «Імпульс самопізнання» – творчий діалог київських художниць Т. Сафарової та Р. Асанової (мистецький простір «КультМотив»).

Також у мистецьких закладах України було розгорнуто експозиції: «Таємниці речей» – натюрморти Н. Пухінди (Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка); «Підсвідоме» – фотороботи 22 авторів Школи концептуальної та артфотографії *МУРН* (Центр архітектури, дизайну та урбаністики «Порохова вежа» у Львові); «Сила. Впевненість. Воля» – картини О. Одайник (Львівський палац мистецтв); «Споглядаю» – малярство З. Гарбар (артцентр «Дзига»); «Декомунізація» – роботи художника з Криму Д. Метеліна, «Сміливі нести світло» – фотографії С. Маслова, С. Коровайного, Є. Малолетки, П. Полікарпової, М. Чернова та інших, присвячені роботі українських енергетиків (Одеський національний художній музей); «Два покоління» – живопис Н. Репкіна (Закарпатський обласний художній музей імені Йосипа

Бокшая); «Живопис. Графіка. Кераміка» – картини та керамічні композиції Б. Шербякова (Чернівецький обласний художній музей); «Кицьки, пляшки та краєвиди» – живопис В. Пустильника (Миколаївський обласний художній музей імені В. В. Верещагіна); «Випромінювання» – живопис й артоб'єкти одеського художника С. Жалобнюка (Хмельницький обласний художній музей); «Зимовий салон-2024» – творчі напрацювання 37 волинських художників, «Зимова містерія» – картини Л. Литвина (луцька Галерея мистецтв); «Подорожжю через колір» – картини харківської художниці Є. Пугачової (Літературно-меморіальний музей Івана Котляревського у Полтаві); близько пів сотні мініскульптур на грифелі олівця К. Сапошка (Острозький замок на Рівненщині); «Важливо цінувати своє. Василь Кричевський 150 років» – зразки мейл-арту від більш як 200 митців зі всього світу (Сумська міська галерея); «Незавершений 2023» – шостий графічний щоденниковий проєкт «365» Г. Зіньківського («Єрмілов Центр» у Харкові); «голуб фольга і синя гуаш» – п'ять відеоробіт київської художниці М. Резнік (Харківська муніципальна галерея); «Естамп» – колекція робіт випускників кафедри графічного дизайну Львівської національної академії мистецтв, «Декілька кінців світу по тому» – стінопис-тетраптихт художниці з Северодонецька М. Сорокіної (Музей сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку); «Опалювальний сезон» – кінетична інсталяція В. Дмитрика, «Donat & Донат» – серія картин М. Болгар («Асортиментна кімната» в Івано-Франківську); «Українські мисткині» – проєкт діджитал-художниці Т. Корнієнко, присвячений П. Райко, Л. Панченко, М. Примаченко, С. Яблонській та ін. (артпростір «Ліс» в Ужгороді); «Колискова для Суламіт» – левкас М. Афанасьєвої (артгалерея «Склад № 5» в Черкасах); «Мій Маріуполь і світ довкола» – 30 світлин з однойменного альбому військовослужбовця М. Кобилянського (Музей писанкового розпису у Коломиї Івано-Франківської обл.).

Музейна справа

16 січня у Музейно-виставковому центрі «Музей історії міста Києва» відкрито виставку «Земні шляхи Небесної Сотні». Захід організовано з нагоди десятих роковин масових розстрілів на Майдані та з метою вшанування пам'яті загиблих Героїв Музеєм історії міста Києва та Музеєм Революції Гідності. Вперше в одному місці відвідувачі мали змогу побачити велику кількість персональних речей Героїв Небесної Сотні, унікальних артефактів, зібраних з різних куточків України. На виставці, зокрема, представлено речі, надані родинами

В. Брезденюка, Ю. Вербицького, Н. Войтовича, Е. Гриневича, У. Голоднюка, М. Дзявкульського, Р. Гурика, Л. Шеремет та інших. Партнерами проєкту виступили: Національний музей історії України, Національний музей історії України у Другій світовій війні, Харківський історичний музей імені Миколи Сумцова, Художній музей Михайла Біласа (м. Трускавець Львівської області).

12 січня до 115-річчя від дня народження народної художниці Марії Примаченко у столичному Національному музеї декоративного мистецтва України презентовано перше мультимедійне шоу «Примаченко. Рік дракона». Оцифровані твори мисткині було подано у форматі анімаційної стрічки в супроводі музики гурту «ДахаБраха». Над втіленням цього творчого задуму працювала команда громадської організації «Музей» за участі Фонду родини Примаченко.

18 січня у Національному заповіднику «Софія Київська» відбулось урочисте відкриття меморіальної виставки «"СТОВП ЦНОТ" ПРОТИ ЦАРЯ: Київський митрополит Сильвестр (1647–1657)». Її підготовлено заповідником разом із Центральним державним історичним архівом України з нагоди 370-ї річниці Переяславської ради і присвячено митрополиту Сильвестру (Косову), головному сподвижнику Святителя Петра Могили, який наважився публічно опонувати «східному вектору» політики Богдана Хмельницького. Підземний склеп митрополита відшукали археологи у Михайлівському приділі Софійського собору лише в 1936 році. Відтепер відвідувачі мають унікальну можливість побачити збережені предмети з гробниці Сильвестра (Косова) саме на тому місці, де колись він відійшов у вічність.

24 січня у Музеї театального, музичного та кіномистецтва України в Києві розпочалася виставка «100 років авангардному музею», що знайомить з історією закладу, представляючи найяскравіші виставкові проєкти від кінця 1980-х до сьогодення. У показі – перші надходження до скарбниці музею, зокрема: скриня Межигірського вертепу з ляльками (1923); сценографія митців-авангардистів 1920-х років; унікальні відбитки негативів зі збірки «Березоля», які вдалося оцифрувати під час проєкту *Open Kurbas*; рідкісні архівні світлини тощо. Частина виставкового проєкту присвячено режисеру Лесю Курбасу.

31 січня столичний Музей української діаспори провів фінісаж виставки «Кричевський. Саєнко. Майстер і учень», який було присвячено фундатору стилю українського модерну В. Кричевському та його послідовнику О. Саєнку. Під час заходу музей отримав у дарунок сім творів В. Кричевського, що зберігалися в приватному зібранні української мисткині Н. Саєнко й останні пів року експонувалися на виставці, а саме: навчальні композиції, створені В. Кричевським для студентів, а також його графічні роботи 1920–1930-х років. Також було презентовано книгу Н. Саєнко «Український стиль в інтер'єрах Олександра Саєнка» (видавництво «АДФ-Україна»).

20 січня у Будинку-музеї Тараса Шевченка в Києві представлено виставку раритетних віял із колекції родини художника О. Міловзорова. Експозицію склали чотири десятки робіт європейських і азійських виробників XVIII–XX століть, для декорування яких поєднано живопис, графіку, різьблення, інкрустацію.

27 січня у Музеї окупації Києва відбулося відкриття виставки хатньої ікони. До неї увійшли найкращі взірці української ікони XIX століття з фондів Музею історії міста Києва, що створювалися народними майстрами для освячення селянських осель.

Від 26 січня до 24 лютого у Львові в експозиційному просторі Музею «Івана Георгія Пінзеля» тривала українсько-польська виставка «Те, чого не видно». Її центральним експонатом стала відреставрована скульптура Скорботного Христа з каплиці Боїмів. Фігуру було демонтовано наприкінці 2021 року, адже вона перебувала в аварійному стані та потребувала реставрації. Скульптуру вагою 280 кілограмів, виготовлену понад 400 років тому з біогенного вапняку, вперше в історії вдалося ґрунтовно дослідити. Рятувальні, відновлювальні та консерваційні заходи стали можливі завдяки співпраці львівських реставраційних установ, Львівської національної галереї мистецтв імені Б. Г. Возницького, Національного інституту польської культурної спадщини за кордоном «Полоніка» та за підтримки «Фонду розвитку банківської освіти та науки» Львівського університету банківської справи. На верхівку купола Скорботного Христа буде повернуто після закінчення війни та реставрації каплиці Боїмів.

6 січня у Музеї народної архітектури та побуту у Львові імені Климентія Шептицького розпочала роботу виставка «Крихкіші за скло». Основу добірки склала колекція української ікони на склі з Покуття, Гуцульщини та Буковини, яку зібрав Остап Лозинський за останні десять років свого життя. Найдавніші ікони датуються 1850-ми роками.

11 січня в Ірпені на Київщині презентовано оновлену експозицію у відбудованому Історико-краєзнавчому музеї. Тематичні зали, оснащені віарокулярами й плазмовими телевізорами, знайомить відвідувачів з історією та культурою міста та його мешканців, зокрема, творчістю художників Б. Піаніда, М. Донцова та В. Сидорука. Окремий виставковий простір присвячено подіям окупації Ірпеня російськими військами в лютому-березні 2022 року. Тут представлено докази злочинів агресорів – понівечені предмети побуту місцевих мешканців, гільзи, снаряди та фрагменти військової техніки. Також можна переглянути фільм про евакуацію містян «дорогою життя», що проходила під Романівським мостом.

Фахівцями компанії *SoftServe* створено новий сайт для Національного музею історії України в межах меценатської ініціативи *Open Tech*. Тут зібрано інформацію для відвідувачів різного віку, з різними запитамі, що включає новини про наявні виставки і події, розповіді про культурно-освітні й наукові проекти. Також користувачі зможуть подивитися онлайн цінні експонати, які сховано заради безпеки. На сайті є можливість придбати квитки та матеріально підтримати музей.

Збереження та охорона культурної спадщини

Неподалік Національного музею історії України в Києві встановлено інформаційний стенд, завдяки якому можна побачити Десятинну церкву X століття, відтворену в доповненій реальності, та ознайомитись з її історією. Для цього достатньо просканувати QR-код на борді за допомогою смартфона чи скористатися посиланням на аудіогід. Ініціатор проекту – Д. Матяш, засновник організації «єМузей», яка займається оцифруванням музейних цінностей і

культурного надбання. Розробники цієї спільноти створили також 3D-копії трьох хрестів, що були знайдені під час археологічних розкопок на місці Десятинної церкви. Наразі артефакти зберігаються у Національному музеї історії України.

25 січня у Національному заповіднику «Софія Київська» відбулась презентація тривимірних моделей, створених шляхом фотограмметрії Андріївської та Кирилівської церков задля збереження відомостей про ці пам'ятки монументального мистецтва. Представив цю роботу засновник української інженерної компанії *AERO3D С. Присяжний*. Також цього місяця Національний заповідник «Софія Київська» розпочав реалізацію нових колекційних купюр «нуль євро» із зображенням пам'ятки архітектури XI століття – Золотих воріт. Основна філософія проєкту, який започаткував у 2015 році французький бізнесмен Р. Файл, – популяризація культурної спадщини, сприяння її збереженню та матеріальному забезпеченню. Вітчизняний випуск *Euro Souvenir 0* ініціювала компанія *Nunofia s.r.o.* Сувенірні купюри мають вигляд реального євро – містять водяний знак, мікродрук, контрпринт, голограму, елементи захисту від ультрафіолету, сенсорну зону для людей з вадами зору та інші елементи євробанкнот.

15 січня Львівський музей історії релігії представив шоу з голограм дерев'яних церков Дрогобиччини. У музеї можна побачити 3D-моделі та віртуальні голограми десяти зразків української архітектури, серед яких – церкви Воздвиження Чесного Хреста і святого Юра зі світової спадщини ЮНЕСКО. Усі цифрові експонати мають таблички з описом, позначкою на мапі та QR-кодом з інформацією про конкретний об'єкт.

Волонтери ініціативи *Ukrainian Heritage Monitoring Lab* оцифрували руїни Музею генерал-хорунжого УПА Романа Шухевича на Львівщині, який було повністю знищено російськими дронами 1 січня. На фото і 3D-мапі зафіксовано стан будівлі зараз. Також можна оглянути, який вигляд мав музей до атаки, завдяки моделі, створеній студією *Skeiron* у 2021 році. Згодом обидві роботи можуть допомогти з відновленням музею Романа Шухевича.

Міністерство культури та інформаційної політики України включило до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України традиції вівчарського свята «Міра» Ясінянської громади на Рахівщині (Закарпаття).

Кіномистецтво

«Довженко-Центр» запустив нову програму з *Kino42* під назвою «Ніжне, пристрасне, палке», присвячену українській мелодрамі. Першим фільмом цієї добірки стала екранізація повісті М. Коцюбинського «Дорогою ціною» (1957) М. Донського. Кінопоказ пройшов із коментарем кінознавця О. Тельнюка. Також «Довженко-Центр» започаткував спільний проєкт із Національним культурно-мистецьким та музейним комплексом «Мистецький арсенал» – події відбуватимуться в межах культурних проєктів в Україні та за кордоном. Зокрема 16 січня у Мистецькому арсеналі під час освітньої програми до виставки «Серце землі» було організовано показ стрічки «Кам'яний хрест» Л. Осики (1868).

У широкий український прокат вийшли нові вітчизняні кінокартини «Ля Палісіада» Ф. Сотниченка та «Як там Катя?» К. Тинькевич. 7 січня на *YouTube*-каналі *Ukrainianer* відбулася прем'єра документального фільму М. Носка «Маланка. Зберегти дім», а 24 січня – документального фільму за сценарієм Ю. Дунаєвської «Культура під час війни. Південь».

Література

26 січня у київському Літературно-меморіальному музеї-квартирі П. Г. Тичини відбулося вручення Всеукраїнської літературної премії імені Павла Тичини за 2023 рік. Лауреатами стали І. Курилів (Київ) за поетичну збірку «За Аріадниною ниткою» та С. Новицький (Вінниця) за книгу поезії «Передмовчання». Щорічна премія імені Павла Тичини Національної спілки письменників України присуджується з 1973 року.

Всеукраїнську літературну премію імені Всеволода Нестайка 2023 року отримала М. Марченко за книгу «Майка Паливода обирає професію». Премію засновано у 2021 році для відзначення сучасних українських дитячих письменників Національною секцією Міжнародної ради дитячої та юнацької книги, Національною бібліотекою України для дітей, ГО «Українська асоціація працівників бібліотек для дітей» та родиною Всеволода Нестайка за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України.

9 січня у львівському Центрі Митрополита Андрея Шептицького пройшла урочиста церемонія вручення премії «Львів – місто літератури ЮНЕСКО». Цього разу переможця обирали серед авторів книг, які було видано у 2021–2022 роках. Лауреаткою основної номінації стала О. Стяжкіна, що родом із Донецька, за роман «Смерть лева Сесіла мала сенс». Частина призових коштів письменниці планує скерувати на волонтерські ініціативи – запчастини до безпілотників, які ремонтують маріупольці у громадському просторі «Халабуда» (Черкаси), та у фонд для розвитку форуму військових письменників, співзасновником якого є Львівська обласна бібліотека для юнацтва ім. Романа Іваничука. Спецвідзнаку за твір про війну розділили між собою Н. Захоженко (п'єса «Я, війна і пластикова граната») та Я. Чорногуз (поетична збірка «[dasein: оборона присутності]»).

25 січня в Центральній міській бібліотеці імені Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва відбулося вручення нагород від лабораторії дитячого читання «BaraBoоka». На події відзначено найкращі дитячі та підліткові видання 2023 року. Переможця в одній із номінацій традиційно вибрали читачі, взявши участь в опитуванні від БараБуки. Загалом проголосувало понад дві тисячі осіб. Читацький рейтинг очолила книжка Ю. Ярмоленко «Без маячні про перші місячні». Крім того, нагороджено низку видавництв, які підтримують українських авторів: «А-ба-ба-га-ла-ма-га», «Асса», «Видавництво Старого Лева», *Vivat*, «Книголав», «Маміно», «Ранок», «Талант», «Фонтан казок», «Читаріум». Спецвідзнаки отримали: В. Мержиєвська та М. Діденко за подкаст

«Перефарбований лис»; безплатна дитяча онлайн-бібліотека «Library For All»; видавництво «MaMiHo» за книжки О. Шатохіна «Чи легко жити циклопам?» та Г. Ткач «Ручна-зручна розмова. Путівник жестовою мовою»; О. Михайлов за артбук «Жираф Монс. Харківська історія воєнної весни».

Бібліотечна справа

31 січня в онлайн-форматі відбувся круглий стіл «Національна електронна бібліотека України. Збереження документальної спадщини». У заході взяли участь представники Тимчасової робочої групи зі створення Національної електронної бібліотеки України при Міністерстві культури та інформаційної політики України, ЮНЕСКО, запрошені експерти, представники бібліотечних, архівних, музейних установ України. Організаторами виступили Українська бібліотечна асоціація та Міністерство культури та інформаційної політики України. Основою зустрічі стала презентація проектів документів, а саме: концепції, положення, регламенту роботи та взаємодії, дорожньої карти створення Національної електронної бібліотеки України. Експерти обговорили також важливі питання процесу оцифрування та збереження культурного надбання України, технічне та кадрове забезпечення, виклики та перспективи створення Національної електронної бібліотеки України. Своїми напрацюваннями у галузі оцифрування документів поділилися Національна історична бібліотека України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Центральна бібліотека Харківського національного університету імені Каразіна.

Просвітництво

29 січня у Києві в Оперній студії Національної музичної академії України відкрито виставку «Прийшли, заспівали, перемогли!», що розповідає історію світових гастролей Української республіканської капели під орудою Олександра Кошиця та міжнародного тріумфу «Щедрика» Миколи Леонтовича. Це авторський проєкт дослідниці культурної дипломатії України, засновниці Інституту Леонтовича Т. Пересунько, який вона реалізовує за підтримки Відділу преси, освіти та культури посольства США в Україні. Крім виставки, науковиця презентувала книжку «Щедрик. Відома пісня з невідомою історією». Проєкт «Прийшли, заспівали, перемогли!», приурочений до 100-річчя північноамериканської прем'єри «Щедрика», передбачає експонування впродовж 2024 року однойменної мандрівної освітньої виставки в десяти університетах України, зокрема, в Національному університеті «Києво-Могилянська академія», де навчався та диригував хором О. Кошиць, і в

Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, студентський хор якого вперше виконав «Щедрика» у 1916 році.

30 січня у столичному кінотеатрі «Жовтень» пройшов спеціальний показ другого сезону історичного проєкту А. Галімова «Українські палаци. Золота доба» про життя і діяльність власників українських палаців, частково зруйнованих у ХХ столітті. Як і перший сезон, прем'єра якого відбулася навесні 2022 року, продовження створено за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку. В межах документального циклу автори разом з істориками, архітекторами з 3D-реконструкцій і спеціалістами VFX відтворюють початковий вигляд маєтків і розкривають їхню історію. Зокрема у новому сезоні глядачам розкажуть про маєток давнього козацького роду Кочубеїв у Диканьці на Полтавщині, колишню резиденцію останнього представника князівського роду Вишневецьких у Тернопільській області, а також борця за скасування кріпацтва Григорія Галагана та його палацу в Сокиринцях на Чернігівщині.

Аматорство

13 та 14 січня у Кривому Розі на Дніпропетровщині відбувся XXVII Фестиваль-конкурс талантів «Душі криниця», до якого долучилося близько чотирьох сотень учасників віком від дванадцяти до вісімдесяти років. Серед них – вокалісти, музиканти, митці з різних регіонів країни, зокрема, 45 майстрів декоративно-ужиткового мистецтва. Гран-прі фестивалю виборов народний фольклорно-етнографічний ансамбль «Жартівниці» (керівник Ю. Шевченко) місцевого закладу культури «Народний Дім».

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,16. Б/т. Зам. 15. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12

